

Själv mord eller suicid?

Margit Ferm

Gun Gorne

Det är dags att den fördömande beteckningen 'själv mord' arbetas bort och ersätts med ordet 'suicid' framhåller i följande inlägg Margit Ferm, vice ordförande och Gun Gorne, medlem i föreningen SPES, SuicidPrevention och Efterlevandes Stöd.

Ord

Ett ord som en människa fäster sig vid kan verka i oberäknelig tid.

Det kan framkalla glädje till livets slut, det kan uppväcka obehag livet ut.

*Ja, det påverkar livet på jorden.
Så slarva inte med orden!*

Alf Henriksson

Förr sa vi "kräfta, sockersjuka, ordblindhet, mogolism". Idag säger vi cancer, diabetes, dyslexi och Downs Syndrom, alla främmande och vid första anblicken kanske svåra ord men dessa ord har till synes utan större motstånd av den stora allmänheten numera blivit fullt accepterade.

Fram till år 1864 var det enligt svensk lag kriminellt att ta sitt eget liv och svenska kyrkan förbjöd den som hade avslutat sitt liv för egen hand att begravas i vigd jord. Genom ändring i kyrkolagen togs alla dessa särbestämmelser bort 1908.

Själv mord var följaktligen på 1800-talet en logisk benämning för denna handling. En person som av olika skäl inte orkat fortsätta sitt liv var analogt därmed en själv mördare?

Märkligt nog användes detta ord än idag trots att både lagen och svenska kyrkans bestämmelser har förändrats.

Under den senaste tioårsperioden har ca 200.000 människor gjort allvarliga försök att ta sitt liv. Är alla dessa presumtiva själv mördare? Hur påverkas vägen tillbaka till att fortsätta välja livet av ett sådant språkbruk? Inte positivt.

Vi är många närstående till människor, som valt att själva ta sitt liv som känner att det är dags att den fördömande bestämningen "själv mord" arbetas bort. Vi önskar därför att ordet "själv mord" ersätts med suicid och att i stället för "begå själv mord" används ta sitt liv. Denna förändring i språkbruket kan endast uppnås genom att representanter inom vården, myndigheter och tongivande organisationer går i täten genom att medvetet och konsekvent gå in för att undvika ordet själv mord i alla sammanhang och enbart använda benämningen suicid och ta sitt liv. Om professionen kommer till vår hjälp med detta kommer snart även media att använda de nya benämningarna och därmed så småningom den stora allmänheten. Enligt vår åsikt borde det inte vara svårare att uppnå denna förändring av språkbruket än vad det varit att få de benämningar som nämns inledningsvis allmän accepterade.

Inom föreningen SPES - SuicidPrevention och Efterlevandes Stöd, som är en förening för närstående till någon som tagit sitt liv, har vi under en längre tid diskuterat det här ordvalet. Ordet suicid ingår numera i föreningens namn.

Att vara närstående till någon som tagit sitt liv är en tung och pressande situation, där känslor som skam och skuld, som förstärks genom samhällets ordbruk och attityder till

suicid, många gånger gör livet än svårare för de efterlevande. Där behövs istället stöd och hjälp för att orka vidare i livet. Med Alf Henrikssons ord: - *Så slarva inte med orden!*

En respektabel förändring

Hans Nyman

Förslaget att ersätta självmord med suicid stöds oreserverat av Svenska Läkarsällskapets språkvetare fil. lic. Hans Nyman

I egenskap av Läkarsällskapets språkvårdare har jag inbjudits att ge synpunkter på förslaget från SPES att ersätta *själv*mord med *suicid*. Jag stöder förslaget oreserverat. Detta bl a av det skälet att det förefaller helt realistiskt. Ibland dyker ganska utopiska förslag upp, t ex att över en natt byta ut ett svenskt ord mot ett annat. Riktigt så enkelt är det inte att styra över ett levande språk. Här handlar det emellertid bara om att "representanter inom vården, myndigheter och tongivande organisationer" skall försöka ersätta *själv*mord med *suicid*.

Om så sker är det nog en god gissning att medierna och den stora allmänheten med tiden kommer att följa efter, precis som SPES förmodar. Så har det gått med de nämnda *cancer*, *diabetes*, *dyslexi*. Tidpunkten är väl vald, just nu tycks finnas en beredvillighet hos allmänheten att ta till sig internationella medicinska termer.

Motivet till ändringen, nämligen att undvika den "fördömande" eller i varje fall kraftigt moraliserande termen *mord* måste anses som mycket respektabelt.

Ändringen medför givetvis att sammansättningar som *själv*mordsförsök, *själv*mordsrisk, *själv*mordsstatistik, *själv*mordstankar osv nu i stället kommer att börja med *suicid*- eller *suicidal*-. Religiösa fanatikernas *själv*mordsattentat skulle nog vara svårare att ändra i språkligt hänseende. Detta är kanske inte heller önskvärt. Ett *själv*mordsattentat är ju en akt av våld, primärt avsedd att skada andra. Den är i princip omoralisk.

Även som ren metafor skulle antagligen *själv*mord bli svårare att byta ut: "En rantehöjning just nu vore ekonomiskt *själv*mord" kan det heta. Metaforer skall ju vara åskådliga och slagkraftiga, därför gärna överdrivna.

Dessa undantag stöder närmast tanken att hålla psykiatrin ren från *själv*mord. Här finns endast plats för det neutrala, sakliga *suicid*.

Ett litet PS: plötsligt minns jag en allvarlig tidningsdebatt på 50-talet tror jag. Den handlade om *barmhärtighetsmord*. Även om denna term, något förvånande, finns i senaste SAOL, var det nog länge sedan den användes i medicinska och etiska sammanhang. De moderna termerna är ju *eutanasi* eller *dödshjälp*. En beteckning som *barmhärtighetsmord* är indoktrinerande, genom att använda den har man redan tagit ställning i debatten. En så olustig och fördömande term tycks ha självdött. Samma öde, i än högre grad, förtjänar *själv*mord.